

CHILD'S PROTECTION AGAINST SEXUAL ABUSE

Dang Thuong Hoai Linh

TNU - University of Information and Communication Technology

ARTICLE INFO		ABSTRACT
Received:	01/4/2021	Out of the four groups of children's rights under the UNCRC, the right to protect children against sexual abuse is recognized by the international community and countries and must be implemented. However, in reality, the current crime situation and the number of cases related to child sexual abuse tend to increase year by year. Protection of children against sexual abuse has been studied based on many legal methods, in which the author mainly uses methods of analysis, comparison, interpretation, and also based on secondary data sources which obtained from the provisions of the law, articles, analyzes, opinions of scholars, the author has analyzed, assessed practice as well as law and gave recommendations and solutions to increase awareness and reduce sexual abuse in children.
Revised:	23/4/2021	
Published:	28/4/2021	
KEYWORDS		
Children's rights		
International convention on the rights of the child		
Child sexual abuse		
Child sexual		
UNCRC		

BẢO VỆ TRẺ EM CHỐNG LẠI SỰ XÂM HẠI TÌNH DỤC

Đặng Thương Hoài Linh

Trường Đại học Công nghệ thông tin và Truyền thông - ĐH Thái Nguyên

THÔNG TIN BÀI BÁO		TÓM TẮT
Ngày nhận bài:	01/4/2021	Thuộc một trong bốn nhóm quyền trẻ em theo Công ước quốc tế quyền trẻ em, quyền bảo vệ trẻ em chống lại sự xâm hại về tình dục đã được cộng đồng quốc tế và các quốc gia thừa nhận và phải đảm bảo thực hiện. Tuy nhiên thực tế hiện nay, tình hình tội phạm và số lượng vụ án liên quan đến xâm hại tình dục trẻ em hiện nay có xu hướng gia tăng theo từng năm. Bảo vệ trẻ em chống lại sự xâm hại tình dục được nghiên cứu dựa trên nhiều phương pháp pháp lý, trong đó tác giả chủ yếu sử dụng các phương pháp phân tích, so sánh, diễn giải, đồng thời dựa trên nguồn dữ liệu thứ cấp thu được từ các quy định của pháp luật, bài báo, bài phân tích, quan điểm của các nhà học giả, tác giả đã phân tích, đánh giá thực tiễn cũng như pháp luật và đưa ra các kiến nghị, giải pháp nhằm tăng hiểu biết, giảm tình trạng xâm hại tình dục ở trẻ em.
Ngày hoàn thiện:	23/4/2021	
Ngày đăng:	28/4/2021	
TỪ KHÓA		
Quyền trẻ em		
Công ước quốc tế quyền trẻ em		
Xâm hại tình dục trẻ em		
Tội phạm xâm hại tình dục trẻ em		
UNCRC		

1. Đặt vấn đề

Theo ông Cornelius Williams, Trưởng Ban Bảo vệ Trẻ em của UNICEF cho biết: “Tổn hại đối với trẻ em trên toàn thế giới thực sự rất đáng lo ngại [1]”. Trẻ em cần có một môi trường an toàn để vui chơi, học tập ngay tại chính gia đình, trường học của mình. Tuy nhiên, ở ngoài xã hội kia, hàng ngàn, hàng triệu trẻ em đang phải chịu đựng nỗi đau do bị xâm phạm, bóc lột tình dục nhưng liệu trong số đó có bao nhiêu trẻ em, bao nhiêu gia đình dám nói ra sự thật, dám đối diện, đấu tranh với những nỗi đau về tâm hồn, về thể xác, về tinh thần bị xâm hại, bóc lột tình dục.

Trong bài báo này, tác giả sẽ tập trung nghiên cứu các vấn đề liên quan đến xâm hại tình dục ở trẻ em từ nguyên nhân, thực tiễn cho đến pháp luật quốc tế và Việt Nam. Vấn đề xâm hại tình dục ở trẻ em là một vấn đề vô cùng nhạy cảm nên khi đề cập đến vấn đề này đôi khi bị né tránh. Hiện nay, các nghiên cứu thường tập trung vào vấn đề xâm hại trẻ em nói chung mà không đi sâu vào xâm hại tình dục trẻ em. Do vậy, mặc dù đã có các bài báo, bài nghiên cứu về vấn đề xâm hại tình dục nhưng mới dừng ở việc tìm nguyên nhân và các biện pháp phòng chống như trong cuốn sách “Childhood and Trauma – Separation, Abuse, War” của Elisabeth Ullmann và Werner Hilwig [2], cuốn “Comparative Quantification of Health Risks” của Tổ chức Y tế thế giới [3] hay các báo cáo “Improving the legal protection of child victims of sexual abuse and exploitation” của International Labour Organization và National Centre against Violence [4], “Towards a global indicator on unidentified victims in child sexual exploitation material” của Interpol và ECPAT [5], báo cáo của UNICEF Việt Nam về xâm hại tình dục ở trẻ em [6], hay các bài báo “Xâm hại tình dục ở trẻ em – Thực trạng và giải pháp” của tác giả Nguyễn Triệu Luật [7], “How parents manage the risk of child sexual abuse: A grounded theory” của Babatsikos và Miles [8]. Ngoài ra, cũng có những bài báo nghiên cứu về vấn đề xâm hại tình dục ở trẻ em dưới góc độ pháp luật về các tội phạm của tác giả Lê Thị Diễm Hằng với bài báo “Các tội phạm tình dục trẻ em – So sánh BLHS 2015 và BLHS 1999” [9], bài báo “Các tội xâm phạm tình dục ở trẻ em trong Bộ luật Hình sự năm 2015” của tác giả Bùi Thị Thu Hằng [10], hay vai trò của Tòa án như bài báo “Phát huy vai trò của hệ thống Tòa án trong phòng chống xâm hại trẻ em ở nước ta hiện nay” của các tác giả Đỗ Đức Hồng Hà và Lò Thị Việt Hà [11]. Do vậy, tác giả sẽ nghiên cứu, so sánh giữa thực tiễn và pháp luật của Việt Nam và quốc tế để giúp các tổ chức, cá nhân trong xã hội nhận thức được sự nguy hại của việc xâm hại tình dục ở trẻ em.

Hai từ “trẻ em” không phải là một từ ngữ xa lạ đối với bất kỳ người Việt Nam. Theo cách hiểu thông thường, trẻ em là những con người chưa trưởng thành. Vậy theo pháp luật thì trẻ em được hiểu như nào? Theo Điều 1 Công ước quốc tế về quyền trẻ em: “*Trong phạm vi Công ước này, trẻ em có nghĩa là người dưới 18 tuổi, trừ trường hợp luật pháp áp dụng với trẻ em đó quy định dưới tuổi thành niên sớm hơn*” [12]. Pháp luật Anh hay Scotland cũng quy định trẻ em là người dưới 18 tuổi. Theo Luật Nhập cư và quốc tịch Mỹ, thì trẻ em là người chưa kết hôn dưới 21 tuổi. Theo Luật Trẻ em và người trẻ tuổi Singapore quy định trẻ em là người dưới 14 tuổi. Luật trẻ em Việt Nam năm 2016, tại Điều 1 quy định trẻ em là người dưới 16 tuổi. Có thể nhận thấy, giữa Công ước quốc tế về quyền trẻ em và pháp luật các quốc gia có sự khác biệt về quy định độ tuổi của trẻ em.

Bên cạnh việc không đồng nhất giữa khái niệm, độ tuổi của trẻ em giữa Công ước và pháp luật quốc gia, giữa các quy định pháp luật Việt Nam về độ tuổi của trẻ em còn chồng chéo nhau. Như Bộ luật Dân sự năm 2015, người đủ 18 tuổi trở lên là người thành niên, theo Luật Lao động thì người lao động là người đủ 15 tuổi trở lên. Theo Luật xử lý vi phạm hành chính năm 2012 cũng xác định đối tượng xử phạt hành chính phải từ đủ 14 tuổi trở lên. Sự quy định thiếu đồng nhất và chồng chéo về độ tuổi trẻ em đã gây ra không ít khó khăn trong công tác quản lý nhà nước trong lĩnh vực bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em.

Theo Liên hợp quốc thì xâm hại trẻ em hay ngược đãi là tất cả các hình thức đối xử tồi tệ về mặt tình cảm hay thể chất, xâm hại tình dục hay các mục đích khác gây ra tổn hại thực tế hay tiềm ẩn đối với sự phát triển, sự sống còn, sức khỏe hay nhân phẩm của trẻ khi xét về trách

nhiệm, lòng tin hay quyền hành. Định nghĩa về xâm hại tình dục trẻ em chưa được quy định trong các văn bản pháp luật, có cách hiểu, xâm hại tình dục là việc quan hệ tình dục với trẻ em khi có sự khác biệt về độ tuổi khi một bên chưa trưởng thành hoặc khi người quan hệ tình dục với trẻ em là người có quyền chăm sóc đứa trẻ hoặc việc quan hệ tình dục đó được thực hiện bằng cách sử dụng bạo lực [13]. Theo Tổ chức Y tế thế giới, xâm hại tình dục trẻ em là việc lôi kéo trẻ em tham gia vào các hành vi tình dục mà trẻ em không hiểu đầy đủ, không có khả năng quyết định đồng ý dựa trên sự hiểu biết, hoặc hành vi tình dục trái với các quy định pháp luật hoặc thuần phong mỹ tục của xã hội.

Xâm hại tình dục trẻ em là một hình thức lạm dụng trẻ em bao gồm hoạt động tình dục với trẻ vị thành niên. Một đứa trẻ không thể đồng ý với bất kỳ hình thức hoạt động tình dục nào. Khi thủ phạm hành động với một đứa trẻ theo cách ép buộc, tức là đang phạm tội và có thể có ảnh hưởng lâu dài đối với đứa trẻ trong nhiều năm. Xâm hại tình dục trẻ em không nhất thiết phải là sự tiếp xúc vật lý giữa một thủ phạm và một đứa trẻ mà có thể như phơi bày bản thân với trẻ vị thành niên; sờn trớn, vuốt ve trẻ em; giao hợp; thủ dâm trong sự hiện diện của trẻ vị thành niên hoặc buộc trẻ vị thành niên phải thủ dâm; cuộc gọi điện thoại khiêu dâm, tin nhắn văn bản hoặc tương tác kỹ thuật số; quan hệ tình dục với trẻ vị thành niên, bao gồm âm đạo, miệng hoặc hậu môn; buôn bán tình dục hay bất kỳ hành vi tình dục nào khác có hại cho sức khỏe tâm thần, tình cảm hoặc thể chất của trẻ em.

Có thể nhận thấy rằng các hành vi xâm hại tình dục biểu hiện rất đa dạng, có những hành vi dễ dàng nhận biết, nhưng cũng có những hành vi rất khó nhận biết. Là một kỹ nguyên số, sự phát triển mạnh mẽ của mạng Internet, thì càng tiềm ẩn những nguy hiểm đối với trẻ em khi Internet được dùng sai mục đích. Ngoài là một công cụ tuyệt vời để chúng ta nghiên cứu, thông tin, liên lạc và giải trí... thì mạng Internet cũng có góc tối, đó là nơi trẻ em dễ bị tấn công và nguy cơ trở thành nạn nhân của những kẻ xâm hại công nghệ cao như truy cập vào một địa chỉ website đưa đến một trang khiêu dâm, bị kẻ xấu tiếp cận thông qua nhắn tin trên mạng xã hội, bị dụ dỗ đi gặp mặt kẻ mà các em chỉ biết thông tin trên mạng. Như vụ việc ở Cần Thơ, Nguyễn Quốc Thái và bé gái 11 tuổi quen nhau qua mạng Zalo, ngày 15/7/2020, Thái đã chạy xe máy đến khu vực Trường Đại học Tây Đô để đón bé gái đi chơi và đến tối, Thái đã chở bé gái về nhà và nhiều lần xâm hại bé gái. Hay như tại Trà Vinh, chỉ quen nhau qua mạng xã hội, Trường và bé gái 14 tuổi đã đi chơi với nhau, qua những lần đi chơi, Trường đã thực hiện hành vi giao cấu hai lần với bé gái. Sẽ còn nguy hiểm hơn khi thủ phạm xâm hại tình dục trẻ em không phải đến từ những người xa lạ, từ những tin nhắn trên mạng mà lại chính là những người mà đứa trẻ hoặc gia đình quen biết chứ không phải bất kỳ ai xa lạ. Không nói đến người xa lạ, chính cha đẻ cũng có thể là thủ phạm, trong vụ ở quận Thanh Trì, thành phố Hà Nội, từ khi 14 tuổi, đứa trẻ đã bị chính cha đẻ của mình hãm hại. Ông bố cấm con gái chơi với bạn trai, chỉ mình ông được “yêu con” mà thôi. Học xong lớp 12, đứa trẻ không được bố cho đi học đại học vì sợ “mất con”. Uất hận quá, đứa trẻ đã uống thuốc tự tử, được đưa đến bệnh viện cấp cứu, thoát chết, nhưng hóa điên. Hay như đứa trẻ mới 13 tuổi ở Tuyên Quang, độ tuổi được vui chơi, học tập lại bị chính cha dượng của mình xâm hại tình dục trong gần bốn tháng dẫn đến bị viêm nhiễm bộ phận sinh dục [14].

2. Phương pháp nghiên cứu

Tác giả sử dụng nhiều phương pháp pháp lý khác nhau để đi sâu nghiên cứu các vấn đề về xâm hại tình dục trẻ em dưới góc độ các công ước và pháp luật Việt Nam để tìm ra mối liên hệ giữa các hiện tượng nhằm đánh giá thực tiễn và pháp luật về xâm hại tình dục ở trẻ em một cách khoa học. Tác giả cũng sử dụng phương pháp pháp lý truyền thống để tiếp cận và nghiên cứu các quy định liên quan đến tội phạm xâm hại tình dục trẻ em. Việc sử dụng đồng thời nhiều phương pháp pháp lý xuyên suốt toàn bộ bài nghiên cứu như phương pháp pháp lý phân tích, phương pháp pháp lý so sánh, phương pháp pháp lý nghiên cứu thực tiễn, phương pháp diễn giải và suy luận để đi sâu phân tích các quy định của pháp luật trong từng vấn đề cụ thể cũng như thực tiễn về tình trạng xâm hại tình dục trẻ em.

3. K ết q u ả n g h i ê n c ứ u

3.1. *Thực trạng xâm hại tình dục trẻ em ở Việt Nam*

Theo thông cáo báo chí tháng 01/2017 của UNICEF, khoảng 15 triệu trẻ em gái vị thành niên độ tuổi 15-19 từng bị ép quan hệ tình dục hoặc bị ép tham gia hành vi tình dục. Trong số đó, chỉ 1% trẻ em gái vị thành niên từng bị bạo lực tình dục - một con số vô cùng nhỏ bé, nói rằng các em đã tìm đến các dịch vụ chuyên nghiệp để được giúp đỡ. Tại 28 quốc gia có dữ liệu, trung bình 90% trẻ em gái vị thành niên từng bị ép quan hệ tình dục nói rằng thủ phạm của vụ xâm hại đầu tiên là người quen của các em. Dữ liệu từ 6 quốc gia cho thấy thủ phạm của bạo lực tình dục với trẻ em trai vị thành niên thường là bạn bè, bạn cùng lớp và bạn tình [15].

Ở châu Âu, trong năm trẻ em có một trẻ em là nạn nhân của xâm hại tình dục. Ước tính rằng khoảng 70% đến 85% trường hợp, thủ phạm là những người mà trẻ em quen biết và tin tưởng. Xâm hại tình dục có thể xảy ra dưới nhiều hình thức khác nhau như lạm dụng tình dục tại gia đình, các hành vi khiêu dâm, gạ gẫm qua Internet hay những hành vi tấn công tình dục bạn bè cùng tuổi [16]. Tại Mỹ có 9,2% trẻ em là nạn nhân bị xâm hại tình dục. Theo các nghiên cứu tại quốc gia này, cứ năm trẻ em thì có một em là nạn nhân của xâm hại tình dục, các nghiên cứu cũng cho thấy 20% phụ nữ trưởng thành và 5-10% nam giới trưởng thành từng bị xâm hại tình dục trong thời thơ ấu của mình, 28% thanh niên Mỹ từ 14 đến 17 tuổi đã từng trở thành nạn nhân tình dục, trong đó trẻ em trong độ tuổi từ 7 đến 13 là dễ bị xâm hại tình dục nhất [17].

Ở Việt Nam, theo số liệu báo cáo của các cơ quan chức năng trong những năm gần đây có xu hướng gia tăng, những vụ xâm hại tình dục không chỉ diễn ra ở trẻ em nữ mà còn số vụ xâm hại tình dục trẻ em trai cũng trở thành vấn đề nghiêm trọng. Như trong vụ việc gần đây vào tháng 6 năm 2020, trong thang máy tại Chung cư FLC Garden City Đại Mỗ, Hà Nội, một người đàn ông đã giở chân vào bộ phận nhạy cảm của cậu bé trong thang máy khi có nhiều trẻ em khác. Theo thống kê của Tổng cục Cảnh sát - Bộ Công an, mặc dù chỉ là phần nhỏ so với thực tế nhưng mỗi năm trung bình có 1.600 - 1.800 vụ xâm hại trẻ em được phát hiện, trong số 1.000 vụ xâm hại tình dục, số vụ mà trẻ em là nạn nhân chiếm đến 65%, đa số nạn nhân là nữ ở độ tuổi 12-15 (chiếm 57,46%), tuy nhiên số trẻ em dưới 6 tuổi bị xâm hại là vấn đề rất đáng báo động, chiếm tới 13,2%. Trong giai đoạn 2011-2015 gần 6.200 vụ xâm hại tình dục trẻ em được phát hiện. Số liệu thống kê năm 2016 của Tổng cục Cảnh sát – Bộ Công an cho thấy, lực lượng cảnh sát điều tra tội phạm về trật tự xã hội trên toàn quốc đã phát hiện 1.373 vụ xâm hại tình dục trẻ em, với 1.352 đối tượng; trong đó đã khởi tố hàng trăm vụ án hiếp dâm trẻ em (chiếm 30,1%), với 438 bị can (chiếm 32,3%); 465 vụ án giao cấu với trẻ em (chiếm 33,8%), với 461 bị can (chiếm 34,1%). Theo thống kê của Tòa án nhân dân tối cao, trong 5 năm (từ năm 2012 – 2016), tòa án các cấp đã thụ lý theo thủ tục sơ thẩm 9.305 vụ với 10.656 bị cáo, trong đó, đưa ra xét xử theo thủ tục sơ thẩm 8.674 vụ (chiếm 93,2%), với 9.873 bị cáo (chiếm 92,65%). Theo Báo cáo của Chính phủ về việc thực hiện chính sách, pháp luật về phòng, chống xâm hại trẻ em theo Nghị quyết 81/2019/QH14 ngày 14/6/2019 của Quốc hội thì giai đoạn từ năm 2015 đến năm 2019, có 8.442 vụ xâm hại trẻ em được phát hiện, xử lý, trong đó, có 6.432 trẻ em bị xâm hại tình dục, chiếm 75,4% tổng số vụ xâm hại trẻ em, 418 trẻ có thai do bị xâm hại tình dục. Nhiều địa phương, số vụ xâm hại tình dục trẻ em chiếm trên 90% như Cần Thơ, Hậu Giang, Kiên Giang, Đồng Nai... Gần đây, tại tỉnh An Giang, sau khi nhận xong, ba thanh thiếu niên đã đưa bé gái 10 tuổi ra khu đất trống để thực hiện hành vi hiếp dâm nạn nhân [18].

Mọi trẻ trong cộng đồng dù nghèo hay khá giả, dù là nam hay là nữ đều có nguy cơ bị xâm hại tình dục. Hơn nữa, sau khi bị xâm hại, trẻ thường không hoặc không dám kể về những gì đã diễn ra. Đôi khi việc xâm hại này diễn ra trong một thời gian dài, thậm chí kéo dài nhiều năm. Trẻ em có thể gặp phải nguy cơ bị xâm hại tình dục ở bất cứ đâu, từ những nơi xa lạ như công viên, nơi công cộng hay chính những nơi gần gũi, quen thuộc như trường học hay thậm chí trong chính ngôi nhà của mình. Số vụ xâm hại tình dục trẻ em ngày càng tăng, không hề giảm bớt, đáng chú ý, đối tượng xâm hại lại chính là người thân, người quen biết với trẻ em có xu hướng gia tăng, chiếm khoảng 90%. Tại Cần Thơ, ngày 25/8/2020, Tòa án nhân dân thành phố Cần Thơ đã xét xử bị cáo Huỳnh

Văn Kiệt về tội hiếp dâm với người dưới 16 tuổi, mà nạn nhân không ai xa lạ chính là cháu gái ruột của mình. Theo đó, vào tháng 3, sau khi uống rượu, Kiệt đã dùng dao khống chế cháu gái mình để thực hiện hành vi đồi bại. Hay đến chính từ những người thầy của các em, tại Kiên Giang, vì thấy hai em dễ thương mà thầy giáo đã dùng tay sờ vào vùng kín của các em tại nhà vệ sinh của Trường tiểu học Minh Thuận 1. Nạn nhân của các vụ xâm hại tình dục trẻ em phần lớn là dưới 16 tuổi, nhiều em còn chưa đến tuổi đi học, và những đứa trẻ mới có mười mấy tháng tuổi đã trở thành nạn nhân của những kẻ đi xâm hại. Xâm hại tình dục trẻ em không chỉ gây ra cho các em tổn thương thân thể, mà còn để lại vết thương sâu về mặt tinh thần. Hậu quả để lại không chỉ là việc mang thai ngoài ý muốn, các bệnh về tình dục, mà còn khiến những đứa trẻ bị rối loạn tâm thần, rối loạn hành vi, nghiêm trọng hơn cả là khiến các em mất đi tính mạng của mình. Theo thống kê của Liên hợp quốc thì tỉ lệ người bị xâm hại tình dục thời thơ ấu gặp các trục trặc về tình dục cao hơn nhóm khác 90%, biểu hiện ở sự suy giảm khả năng tình dục, có xu hướng tình dục đồng giới, và có trường hợp trở thành người mại dâm chuyên nghiệp hay quan hệ tình dục bừa bãi [19].

3.2. Pháp luật về xâm hại tình dục trẻ em

Hầu hết các nước trên thế giới, xâm hại tình dục trẻ em được coi là hành vi bị truy cứu trách nhiệm hình sự trong hệ thống pháp luật. Trẻ em cần phải được bảo vệ tránh sự xâm hại tình dục. Công ước quốc tế về quyền trẻ em đã quy định tại Điều 9 rằng các quốc gia thành viên phải thực hiện tất cả các biện pháp lập pháp, hành chính, xã hội và giáo dục thích hợp để bảo vệ trẻ em khỏi tất cả các hình thức bạo lực về thể chất hoặc tinh thần, bị thương tổn hay lạm dụng, trong đó bao gồm cả lạm dụng tình dục trong khi trẻ em vẫn nằm trong vòng chăm sóc của cha hay mẹ hay cả cha lẫn mẹ, một hay nhiều người giám hộ pháp lý, hoặc bất kỳ người nào khác được giao việc chăm sóc trẻ em. Cũng tại Điều 34, Công ước đã quy định cụ thể các quốc gia thành viên cam kết bảo vệ trẻ em chống lại tất cả các hình thức bóc lột tình dục và lạm dụng tình dục. Đồng thời, tại Điều 12 khoản 2 Công ước, các quốc gia thành viên phải đảm bảo trẻ em được tạo cơ hội nói lên ý kiến của mình trong bất kỳ quá trình tố tụng tư pháp hoặc hành chính nào có ảnh hưởng đến trẻ em. Nghị định thư không bắt buộc bổ sung Công ước về quyền trẻ em tại Điều 1 đã yêu cầu các quốc gia thành viên phải có biện pháp cụ thể để nghiêm cấm việc mua bán trẻ em, mại dâm trẻ em và khiêu dâm trẻ em. Nghị định thư này cũng quy định các quốc gia thành viên phải hình sự hóa những hành vi mại dâm trẻ em, văn hóa phẩm khiêu dâm trẻ em bất kể hành vi đó được thực hiện dưới hình thức nào. Ngoài ra, Nghị định thư này còn yêu cầu các quốc gia hình sự hóa và có chế tài xử phạt thích đáng đối với các hành vi xâm hại tình dục. Nghị định thư không bắt buộc bổ sung Công ước quyền trẻ em quy định các quốc gia thành viên phải thực hành quyền tài phán đối với những hành vi xâm hại tình dục khi chúng xảy ra trên lãnh thổ nước mình (hoặc trên tàu thuyền hoặc máy bay được đăng ký tại quốc gia đó). Ngoài quy định cơ bản này để đảm bảo quyền tài phán trên lãnh thổ quốc gia, Nghị định thư không bắt buộc này còn đòi hỏi các quốc gia phải xác lập quyền tài phán trong những trường hợp quốc gia đó từ chối không dẫn độ một bị cáo vì lý do người này là công dân của quốc gia mình, nhưng phải cam kết chuyển vụ việc sang một cơ quan có thẩm quyền trong nước để truy tố. Nghị định thư cũng cho các quốc gia cơ hội khẳng định quyền tài phán của mình rộng rãi hơn kể cả đối với những hành vi phạm tội xảy ra bên ngoài lãnh thổ nước họ. Mặc dù không phải là một nghĩa vụ bắt buộc, nhưng các quốc gia thành viên có thể xác lập quyền tài phán đối với các hành vi phạm tội quy định tại Điều 3 của Nghị định thư nếu người phạm tội là công dân (hoặc thường trú) tại quốc gia đó, hoặc khi nạn nhân là công dân của quốc gia đó.

Các quốc gia thành viên phải tiến hành nhiều biện pháp tương trợ lẫn nhau nhằm tạo thuận lợi cho quá trình điều tra, truy tố, và dẫn độ tội phạm tình dục trẻ em, cũng như trong việc tịch thu, xung công lợi nhuận bất hợp pháp tạo ra từ những hoạt động phạm tội này. Trách nhiệm này bao gồm việc các hành vi phạm tội quy định tại Điều 3 Nghị định thư không bắt buộc được coi là những tội phạm có thể dẫn độ, và một quốc gia có thể dẫn độ tội phạm dù có hay không có hiệp định với quốc gia yêu cầu dẫn độ. Các quốc gia thành viên của Nghị định thư cũng có trách

nhệm phối hợp với nhau để tăng cường hợp tác quốc tế thông qua các thỏa thuận đa phương, khu vực, và song phương về việc phòng ngừa, phát hiện, điều tra, truy tố, và xử phạt những kẻ phải chịu trách nhiệm trong các vụ xâm hại tình dục ở trẻ em.

Ngoài các nghĩa vụ về hình sự hóa, quyền tài phán, và hợp tác quốc tế, Điều 8 khoản 3 Nghị định thư không bắt buộc bổ sung Công ước quyền trẻ em cũng quy định các Quốc gia thành viên phải bảo đảm rằng, hệ thống tư pháp hình sự phải hành động theo nguyên tắc lợi ích tốt nhất của trẻ em phải là điều được quan tâm hàng đầu trong việc đối xử với trẻ em là nạn nhân của những tội phạm được nêu trong Nghị định thư này [20].

Thực hiện theo đúng các quy định của pháp luật quốc tế, Việt Nam đã hình sự hóa các quy định về xâm hại tình dục ở trẻ em. Việc xâm hại tình dục trẻ em được quy định thành các tội phạm trong Bộ luật Hình sự năm 2015, cụ thể tại Chương XIV, gồm 05 điều. Trong đó, tại Điều 142 đã quy định về tội hiếp dâm người dưới 16 tuổi, mô tả cụ thể hơn khái niệm “hiếp dâm trẻ em” cụ thể đó là hành vi “dùng vũ lực, đe dọa dùng vũ lực hoặc lợi dụng tình trạng không thể tự vệ được của nạn nhân hoặc thủ đoạn khác giao cấu, thực hiện hành vi quan hệ tình dục khác với người từ đủ 13 đến dưới 16 tuổi trái với ý muốn của họ” hoặc “giao cấu hoặc thực hiện hành vi quan hệ tình dục khác với người dưới 13 tuổi”. Khung hình phạt cao nhất của tội này được giữ nguyên là phạt tù từ 20 năm, tù chung thân hoặc tử hình. Với tội cưỡng dâm người từ đủ 13 tuổi đến dưới 16 tuổi, Điều 144 đã mô tả cụ thể hơn khái niệm “cưỡng dâm trẻ em” cụ thể đó là hành vi “dùng mọi thủ đoạn khiến người từ đủ 13 đến dưới 16 tuổi đang ở trong tình trạng lệ thuộc mình hoặc trong tình trạng quần bách phải miễn cưỡng giao cấu hoặc miễn cưỡng thực hiện hành vi quan hệ tình dục khác”. Khung hình phạt cho tội phạm này từ 05 đến 10 năm tù. Mức hình phạt sẽ tăng cao dần khi người phạm tội có nhiều tình tiết tăng nặng nghiêm trọng như: làm nạn nhân có thai, biết mình bị nhiễm HIV mà vẫn phạm tội... Người phạm tội còn có thể bị cấm đảm nhiệm chức vụ, cấm hành nghề hoặc làm công việc nhất định 1-5 năm. Điều 145 quy định tội giao cấu hoặc thực hiện hành vi quan hệ tình dục khác với người từ đủ 13 đến dưới 16 tuổi. Theo quy định, chủ thể phạm tội của tội này là người đủ 18 tuổi trở lên, có hành vi giao cấu hoặc thực hiện hành vi quan hệ tình dục khác với người từ đủ 13 đến dưới 16 tuổi. Mức hình phạt cao nhất cho người phạm tội này có thể lên đến 15 năm tù giam. Theo Điều 146 về tội dâm ô đối với người dưới 16 tuổi, tội phạm này được mô tả cụ thể là “hành vi dâm ô đối với người dưới 16 tuổi không nhằm mục đích giao cấu hoặc không nhằm thực hiện các hành vi quan hệ tình dục khác”. Khung hình phạt cho tội phạm này từ 06 tháng đến 03 năm. Khung hình phạt cao nhất của tội này đến 12 năm, kèm theo hình phạt bổ sung cấm đảm nhiệm chức vụ, cấm hành nghề hoặc làm công việc nhất định trong 1-5 năm. Về tội sử dụng người dưới 16 tuổi vào mục đích khiêu dâm, Điều 147 xác định hành vi sử dụng người dưới 16 tuổi vào mục đích khiêu dâm thể hiện ở các dấu hiệu: lôi kéo, dụ dỗ, ép buộc người dưới 16 tuổi trình diễn khiêu dâm hoặc trực tiếp chứng kiến việc trình diễn khiêu dâm dưới mọi hình thức. Trong xã hội hiện nay, đã xuất hiện rất nhiều hình thức khiêu dâm thiếu lành mạnh, đặc biệt xuất hiện cả hiện tượng sử dụng trẻ em vào mục đích khiêu dâm này, ảnh hưởng rất lớn tới sự phát triển tâm lý lành mạnh cho trẻ sau này, đây là một hành vi nguy hiểm, gây hậu quả xấu cho cả nạn nhân, gia đình và xã hội. Khung hình phạt cho tội phạm này có thể lên đến 12 năm [9].

Có thể nhận thấy, trong các quy định về tội phạm xâm hại tình dục ở trẻ em theo pháp luật hình sự Việt Nam đã cụ thể hóa độ tuổi nạn nhân mà không dùng cụm từ chung “trẻ em”. Việc quy định cụ thể về độ tuổi của nạn nhân mà không quy định chung chung sẽ phù hợp với tinh thần của Hiến pháp 2013 ghi nhận quyền con người, quyền công dân, là cơ sở pháp lý để đảm bảo các quyền con người đối với trẻ em là người nước ngoài cư trú tại Việt Nam.

Bên cạnh đó, Bộ luật Hình sự năm 2015 đã cụ thể hóa một số khái niệm như: “người đã thành niên” được thay bằng “người đủ 18 tuổi trở lên”; “nhiều người” được thay bằng “từ 02 người trở lên”; “nhiều lần” được thay bằng “từ 02 lần trở lên”; “gây tổn hại cho sức khỏe của nạn nhân mà tỷ lệ thương tật...” được thay bằng “gây thương tích hoặc gây tổn hại cho sức khỏe của nạn nhân mà tỷ lệ thương tật...”. Khái niệm “hiếp dâm trẻ em” được thay bằng “dùng vũ lực, đe dọa dùng vũ lực hoặc lợi dụng tình trạng không thể tự vệ của nạn nhân hoặc thủ đoạn khác giao cấu hoặc thực hiện

hành vi quan hệ tình dục khác với người từ đủ 13 tuổi đến dưới 16 tuổi trái với ý muốn của họ” hoặc “giao cấu hoặc thực hiện hành vi quan hệ tình dục khác với người dưới 13 tuổi”. Theo đó, khái niệm “cưỡng dâm trẻ em”, “giao cấu với trẻ em”, “dâm ô với trẻ em” cũng được quy định cụ thể để bảo đảm tính thống nhất trong cách hiểu và quá trình áp dụng của các cơ quan có thẩm quyền. Tuy nhiên, “hành vi giao cấu” và “hành vi quan hệ tình dục khác” lại chưa được định nghĩa.

3.3. Giải pháp bảo vệ trẻ em chống lại sự xâm hại tình dục

3.3.1. Nguyên nhân trẻ em bị xâm hại tình dục

Việc trẻ em bị xâm hại tình dục có thể xuất phát từ nhiều nguyên nhân khác nhau, có thể xuất phát từ chính gia đình hoặc cộng đồng xã hội trong việc quản lý, chăm sóc, nuôi dưỡng và giáo dục các em.

Nguyên nhân đầu tiên phải nhắc đến đó chính là sự giáo dục về giới tính đối với trẻ em. Nhiều cha, mẹ chưa nhận thức được hết tầm quan trọng của việc giáo dục trẻ em tránh bị xâm hại tình dục, nhiều cha, mẹ khi đề cập đến vấn đề tình dục còn ngần ngại, cho rằng những đứa con của mình chưa đến tuổi cần phải biết, biết sớm sẽ khiến con mình tò mò, tìm hiểu, xem những thứ mà họ cho rằng là “đồi trụy”. Bên cạnh đó, đa phần cha, mẹ còn thiếu nhận thức về kỹ năng phòng ngừa, giải quyết về pháp lý cũng như kỹ năng chăm sóc và phục hồi cho trẻ em bị xâm hại tình dục. Đa số những vụ xâm hại tình dục trẻ em đều xảy ra ở địa bàn nông thôn vùng sâu, vùng xa, cha mẹ của các nạn nhân chủ quan ít để ý đến con em mình, những đứa trẻ bị xâm hại tình dục phần lớn còn nhỏ, khi đưa ra trước pháp luật, chúng thường không dám xuất hiện vì sợ nhiều người biết, ảnh hưởng tới danh dự bản thân. Hơn nữa, chính sự e dè không giáo dục giới tính cho các em từ gia đình dẫn đến sự hạn chế trong nhận thức của trẻ về các hình thức xâm hại tình dục, sự tò mò khám phá về giới tính, sự thiếu kỹ năng phòng ngừa và tố giác người xâm hại... cũng là một trong những nguyên nhân dẫn đến việc gia tăng số vụ xâm hại tình dục ở trẻ em.

Nguyên nhân tiếp theo đó chính đến từ xã hội, trách nhiệm xã hội. Hiện nay, hiện tượng xâm hại tình dục trẻ em không phải là điều mới mẻ, nhưng phần lớn người lớn thờ ơ hoặc không quan tâm tới vấn đề này. Công tác truyền thông về xâm hại tình dục trẻ em, đặc biệt là vấn đề giáo dục giới tính cũng như giáo dục các em biết cách tự bảo vệ mình còn bị coi nhẹ, chưa chú trọng ngay khi các em đang học mẫu giáo hay tiểu học. Các nhà trường hiện nay chủ yếu chú trọng việc dạy chữ hơn dạy người, do đó trẻ thiếu kỹ năng tự bảo vệ mình trước nguy cơ bị xâm hại tình dục. Nếu có thì hiện nay mới chỉ tập trung vào điều chỉnh một số hình thức xâm hại tình dục trẻ em nghiêm trọng như hiếp dâm, cưỡng dâm, buôn bán trẻ em... mà chưa chú trọng giáo dục hình thức xâm hại tình dục trẻ em ít nghiêm trọng hơn như: quấy rối tình dục, dâm ô trẻ em...

3.3.2. Giải pháp góp phần hạn chế xâm hại tình dục ở trẻ em

Về việc quy định và hình phạt đối với tội phạm về xâm hại tình dục trẻ em, để bảo đảm thống nhất cách hiểu và áp dụng đúng quy định về các tội xâm hại tình dục trẻ em trong Bộ luật Hình sự vào công tác xét xử, rất cần được Tòa án nhân dân tối cao sớm ban hành nghị quyết hướng dẫn cụ thể như thế nào là hành vi quan hệ tình dục khác; trong tình trạng quần bách phải miễn cưỡng giao cấu; gây rối loạn tâm thần và hành vi của nạn nhân; lợi dụng tình trạng không thể tự vệ được của nạn nhân hoặc thủ đoạn khác giao cấu;... Bên cạnh việc quy định các tội phạm về xâm hại tình dục thì việc thực hiện đảm bảo các quy định cũng phải được thực hiện chặt chẽ. Đồng thời, khuyến nghị sửa đổi Luật Trẻ em chỉnh sửa quy định về trẻ em là người dưới 18 tuổi để bảo vệ trẻ em bị xâm hại tình dục dưới 18 tuổi vì hiện nay Luật Trẻ em quy định trẻ em là người dưới 16 tuổi là không phù hợp vì Bộ luật Dân sự hay Bộ luật Hình sự cũng như pháp luật quốc tế đều công nhận người trưởng thành là từ 18 tuổi trở lên.

Về việc quy định tội phạm xâm hại tình dục trẻ em, như đã đề cập phân trên, “hành vi giao cấu” và “hành vi quan hệ tình dục khác” chưa được định nghĩa trong Bộ luật Hình sự, điều này dẫn đến việc xác định tội không rõ ràng, Bộ luật Hình sự cần có định nghĩa cụ thể và đặc biệt cần sử dụng những thuật ngữ không phân biệt giới tính để bảo vệ sự bình đẳng cho bé trai và bé gái. Trong Bộ luật Hình sự, việc quy định xâm hại tình dục trẻ em bao gồm cả hành vi giao cấu và hành vi quan

hệ tình dục khác từ Điều 142 đến Điều 145 nhưng không có sự tách biệt rõ ràng với hành vi dâm ô quy định tại Điều 146, kiến nghị bổ sung quy định làm rõ hành vi khiêu dâm, dâm ô đối với trẻ từ 13 tuổi đến 16 tuổi thuộc Điều 145 hay Điều 146 vì hai điều khoản có hình phạt khác nhau.

Không thể phủ nhận trong những năm gần đây, pháp luật Việt Nam đã có những bước tiến trong việc quy định về xâm hại tình dục ở trẻ em nhưng vẫn còn những lỗ hổng cần được khắc phục nhằm để phù hợp với Công ước về Quyền trẻ em và Nghị định thư không bắt buộc ví như cần có quy định xử phạt rõ ràng nhằm ngăn cấm mọi hình thức xâm hại và bóc lột tình dục trẻ em hay tiến hành các cuộc điều tra và xét xử nhạy cảm với trẻ em để khuyến khích trẻ cung cấp lời khai cần thiết và làm giảm những tổn thương tâm lý từ việc tham gia vào quá trình tố tụng.

Về tuyên truyền, phổ biến, giáo dục phòng chống xâm hại tình dục ở trẻ em, các cơ quan, tổ chức cần đẩy mạnh thực hiện các chương trình, hành động cụ thể về đấu tranh, phòng chống tội phạm xâm hại tình dục trẻ em, đặc biệt là những vùng sâu, vùng xa, miền núi để mọi công dân đều nhận thức được vấn đề bảo vệ trẻ em khỏi nạn xâm hại tình dục, mỗi người dân đều phải có ý thức trang bị kiến thức và giúp con em mình nhận thức đầy đủ về những hậu quả nghiêm trọng của tội phạm này gây ra, để mọi người dân đều tích cực tham gia vào công tác đấu tranh, phòng ngừa tội phạm, hạn chế tình hình tội phạm này gia tăng.

Hơn nữa, Bộ Giáo dục và Đào tạo cần sớm đưa các nội dung giáo dục giới tính vào chương trình giáo dục bắt buộc đối với học sinh, sinh viên nhằm nâng cao nhận thức và khả năng tự vệ từ chính phía đối tượng có nguy cơ bị xâm hại.

Đồng thời tổ chức những lớp tập huấn, phát tài liệu về xâm hại tình dục đến các giáo viên để nâng cao ý thức về xâm hại tình dục trẻ em. Bởi giáo viên, trường học là một trong những kênh truyền thông, giáo dục thiết thực trong việc phòng ngừa và bảo vệ trẻ em khỏi bị xâm hại tình dục trong chính lớp học, trường học của các em. Bên cạnh đó, cần thường xuyên phổ biến những phương thức, thủ đoạn phạm tội và các vụ việc xảy ra trên các phương tiện thông tin truyền thông để mọi người dân và tự bản thân trẻ em nâng cao ý thức phòng ngừa; hướng dẫn cho quần chúng nhân dân, đặc biệt là trẻ em một số biện pháp phòng, chống tội phạm xâm hại tình dục trẻ em [10].

Về phía gia đình, gia đình là nơi hình thành, nuôi dưỡng và giáo dục nhân cách con người cũng như là chốn bình yên nhất của mỗi người không riêng gì trẻ em. Do đó, mỗi gia đình, thành viên gia đình, đặc biệt là những bậc cha mẹ trước hết phải hiểu rõ vai trò, trách nhiệm của bản thân trong việc phòng, chống xâm hại tình dục cho con, cháu của mình. Cha mẹ cần phải chủ động tìm hiểu, nắm vững các quy định pháp luật về quyền trẻ em để có thể hướng dẫn cho con, cháu những kiến thức, kỹ năng trong việc nhận diện, phòng, chống các hành vi xâm hại tình dục trẻ em, đồng thời, cha mẹ không nên né tránh mà cần thường xuyên trò chuyện với con cái về những vấn đề tế nhị, dạy cho trẻ em biết rằng không ai được chạm vào “chỗ riêng tư” của trẻ; dạy cho trẻ biết những hành vi lạm dụng tình dục là phạm pháp và quyền mình được bảo vệ và tự bảo vệ. Trẻ em có quyền từ chối những cái ôm hoặc những tiếp xúc gây khó chịu; cần dạy trẻ không bao giờ được nhận quà của người lạ và đi vào chỗ kín, nơi vắng vẻ với một ai nếu không có sự đồng ý của cha mẹ. Cha mẹ cũng cần phải quan tâm sâu sát đến con cái của mình, hạn chế tối đa việc tạo ra những tình huống có thể khiến con mình dễ bị xâm hại tình dục nhưng cho người lạ thuê nhà, đến chơi, ngủ qua đêm... Đặc biệt, cha mẹ cần đối diện trực tiếp với thực tế khi con mình bị xâm hại tình dục thay vì né tránh. Cha mẹ cần phải có biện pháp bảo vệ con mình sau khi các em bị xâm hại tình dục vì lúc này các em thường bất ổn, hoảng sợ, lo âu, tránh khỏi dư luận.

4. Kết luận

Mỗi đứa trẻ là một thiên thần nhỏ, trẻ em cũng là một con người, một công dân của một quốc gia, tuy nhiên trẻ em còn nhỏ về tuổi, còn non nớt về thể chất, về trí tuệ cần phải bảo vệ và chăm sóc đặc biệt. Thế nhưng, hiện nay, tình trạng xâm hại tình dục ở trẻ em có nguy cơ ngày càng tăng cao, ảnh hưởng nghiêm trọng đến sự phát triển của trẻ em từ tâm lý cho đến thể chất.

Pháp luật quốc tế hiện nay có rất nhiều văn kiện trực tiếp hoặc gián tiếp quy định về bảo vệ quyền trẻ em nói chung cũng như xâm hại tình dục trẻ em. Là một thành viên của Công ước về

quyền trẻ em, Việt Nam đã hình sự hóa pháp luật quốc gia để quy định về tội phạm xâm hại tình dục ở trẻ em nhưng tình trạng xâm hại tình dục vẫn tiếp diễn. Do vậy, Nhà nước, gia đình và xã hội cần có biện pháp phối hợp tích cực để ngăn chặn tình trạng xâm hại tình dục trẻ em xảy ra.

TÀI LIỆU THAM KHẢO/ REFERENCES

- [1] UNICEF, *Violent discipline, sexual abuse and homicides stalk millions of children worldwide*, Press release 01/2017.
- [2] E. Ullmann and W. Hilweg, Eds., *Childhood and Trauma – Separation, Abuse, War*. Ashgate Publishing Ltd, 1999.
- [3] M. Ezzati, A. D. Lopez, A. Rodgers, and C. J. L. Murray, Eds., *Comparative Quantification of Health Risks*. Publications of the World Health Organization, 2004.
- [4] Ulaanbaatar, *Improving the legal protection of child victims of sexual abuse and exploitation*, International Labour Organization and National against Violence's report, 2010.
- [5] Interpol and ECPAT, *Towards a global indicator on unidentified victims in child sexual exploitation material*, Report, 2018.
- [6] UNICEF, *A familiar face - Violence in the lives of children and adolescents*, UNICEF Vietnam's report, 2017.
- [7] T. L. Nguyen, "Child sexual abuse. Situation – Solution," in Vietnamese, *Journal of Electronic People's Court*, 27 July, 2018. [Online]. Available: <https://tapchitoaan.vn/bai-viet/ngghien-cuu/xam-hai-tinh-duc-tre-em-thuc-trang-va-giai-phap>. [Accessed March 29, 2021].
- [8] Babatsikos and Miles, "How parents manage the risk of child sexual abuse: A grounded theory," *Journal of Child Sexual Abuse*, vol. 24, no. 1, pp. 55-76, 2015.
- [9] D. H. Le, "Child sexual crime – Comparison the Penal Code in 2015 and in 1999," in Vietnamese, *Journal of Electronic People's Court*, 16 April, 2018. [Online]. Available: <https://tapchitoaan.vn/bai-viet/ngghien-cuu/cac-toi-xam-hai-tinh-duc-tre-em-so-sanh-blhs-2015-va-blhs-1999>. [Accessed March 29, 2021].
- [10] T. T. H Bui, "Child sexual crimes in the Penal Code in 2015," *Journal of Electronic People's Court*, in Vietnamese, 5 May, 2019. [Online]. Available: <https://tapchitoaan.vn/bai-viet/phap-luat/cac-toi-xam-hai-tinh-duc-tre-em-trong-bo-luat-hinh-su-nam-2015>. [Accessed March 29, 2021].
- [11] D. H. H Do and T. V. H Lo, "Promoting the role of the court system in the prevention of child abuse in our country to day," in Vietnamese, *Journal of Electronic People's Court*, 3 April, 2020. [Online]. Available: <https://tapchitoaan.vn/bai-viet/phap-luat/phat-huy-vai-tro-cua-he-thong-toa-an-trong-phong-chong-xam-hai-tre-em-o-nuoc-ta-hien-nay>. [Accessed March 29, 2021].
- [12] United Nations, *United Nations Convention on the Right of the Child*, 1989.
- [13] Elisabeth Ullmann and Werner Hilweg, Eds., *Childhood and Trauma – Separation, Abuse, War*, Ashgate Publishing Ltd, 1999.
- [14] T. L. Nguyen, "Child sexual abuse. Situation – Solution," in Vietnamese, *Journal of Electronic People's Court*, 27 July, 2018. [Online]. Available: <https://tapchitoaan.vn/bai-viet/ngghien-cuu/xam-hai-tinh-duc-tre-em-thuc-trang-va-giai-phap>. [Accessed March 29, 2021].
- [15] UNICEF, *A familiar face – Violence in the lives of children and adolescents*. UNICEF Vietnam's report, p. 7, 2017.
- [16] Missing Children Europe, "Child sexual abuse and exploitation," 2019. [Online]. Available: <https://missingchildreneurope.eu/childsexualabuse>. [Accessed March 29, 2021].
- [17] National Center for Victims of Crime, "Child Sexual Abuse Statistics," 2010. [Online]. Available: <https://victimsofcrime.org/child-sexual-abuse-statistics/>. [Accessed March 29, 2021].
- [18] H. Le, "More than 6,000 children have been sexually assaulted for 5 years," 2020. [Online]. Available: <https://thanhvien.vn/thoi-su/hon-6000-tre-em-bi-xam-hai-tinh-duc-trong-gan-5-nam-1216347.html>. [Accessed March 29, 2021].
- [19] World Vision and Australian Aid, *Prevent child sexual abuse*, World Vision, 2020.
- [20] United Nations Office on Drugs and Crime, *Child sexual exploitation in tourism and travel: Analysis report and National legal system*, Vietnam's report in 2014, pp.14-16, 2014.